

נחלת ה'

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' – גליון 67 פרשת הקת תשפ"ב

חטא מי מריבה - חסרון שבח לארץ ישראל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (זוה"ק וילא קטו, א).

דבר העורך

מדוע לא בא בן ישי?

והלא בשירת 'האזינו' נכתבו מראש כל קורות עם ישראל לדורותיו. והרמב"ן כתב (דכ"ס לז, מ).

והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד אמת ונאמן - תגיד כל המוצאות אותנו בביאור, הזכירה תחלה החסד שעשה עמנו הקב"ה מאז שלקחנו לחלקו, והזכירה הטובות שעשה לנו במדבר, ואשר הנחילנו ארצות הגוים הגדולים והעצומים, ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו בה, וכי מרוב כל טובה מרדו בה' לעבוד ע"ז, והזכירה הכעס אשר היה מלפניו עליהם עד ששלח בהם בארצם דבר ורעב וחיה רעה וחרב, ואחרי כן פזר אותם בכל רוח ופאה, וידוע כי כל זה נתקיים ויהי כן. ואמרה השירה כי בסוף ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם... וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח, כי בבנין בית שני לא הרנינו גוים עמו רק לענו עליהם... והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישיבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, ויכפר על חטאתינו למען שמו. אם כן השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה על כרחן של מינין.

ואילו היתה השירה הזאת מכתב אחד מן החוזים בכוכבים שהגיד מראשית אחרית כן - היה ראוי להאמין בה - מפני שנתקיימו כל דבריה עד הנה לא נפל דבר אחד, ואף כי אנחנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי האלהים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו, אשר לא היה לפניו ואחריו כמוהו, עליו השלום! (עכ"ל הכמנ"ק).

ולאחר הצרות הנוראות שהובטח שיבואו, נאמר 'כי ידן ה' עמו, ועל עבדיו יתנחם, לאחר הדין הנורא תבוא הנחמה. אימתו? כי יראה כי אולת יד' - ישראל, ואפס עצור ועזוב (דכ"ס לז, לו). האויב האכזר לא עצר וכלא, גם לא עזב והפקיר, אלא השמיד באף ובחמה, גדע וחנק ושרף, ירה ותלה והתעלל והצליף -

קם אחד מבני החבורה, רבי גרשון ליבמן זצ"ל, וקרא: 'זמה חושב הרבי, שהקדושים ישתקו? שלא ירעישו לפני כסא הכבוד?! שלא יתפללו עלינו?!' (מתוך יזכרת).

בפרשת השבוע אנחנו קוראים על מיתת מרים. הגמרא אומרת (מ"ק כה, א): אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת - אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

ומשמיעה הגמרא: אמר רבי אלעזר: למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה, מה בגדי כהונה מכפרין - אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

ב"ז אדר ב' שנה זו - כל בית ישראל בכו באשכבתיה דרבינו מרן שר התורה והיראה, מרכבה לשכינה וגופה ארץ ישראל ובית המקדש בדרך אמונה' ודרך חכמה, רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקלה"ה - אשר הבעיר ברשפי אש שלהבת קדשו את לבבות ישראל להתעורר לקראת הקול דודי הנה זה בא - זה מלך המשיח, ואף שבועיים האחרונים לחייו, כאשר התחילו מלכויות להתגרות זו בזו, הביא את דברי חז"ל (נלאקטת נכה לך לך מלך): אמר רבי אלעזר רבי אבינא אם ראתי מלכויות מתגרות אילו באילו, צפה להגילי של מלך המשיח. כמו כן ידוע שהיה מעודד את כל מי ששמע בקולו לעלות לארץ ישראל וליישב אותה.

זכינו שאף עודד את הוצאת הגליון נחלת ה', כאשר נכנסו אליו [בסבת תשע"ה] עם אחד הגליונות, ומרן זצוק"ל קרא אותו במשך כמה דקות מראשו עד סופו ושבח אותו.

הגמרא אומרת (מנחות קי, א) שמיכאל שר הגדול עומד ומקריב קרבן על גבי המזבח, וכתבו התוספות: 'יש מי שאומר שנשמותיהן של צדיקים... והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה: 'זאשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברוצן'.

בהקשר לזה מן הענין להביא את מה שסופר לאחר פטירתו של הגאון רבי יוסף זונדל מסלנט זצוק"ל, תלמידו של הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצוק"ל, בשנת תרכ"ו, כאשר התחוללה בירושלים מגפת החוליע, וכך מסופר בספר 'רבי יוסף זונדל מסלנט' (עמוד סח):

והנה כאשר נסתלק הגאון מהו' זונדל מסלנט זצ"ל [במגיפת החולי רע שהתפשטה בירושלים בשנת תרכ"ה - תרכ"ו], באו איזה אנשים להרב הגאון אמיטי מ' מאיר נ"י רב דק"ק קאליש יע"א [בעל אמרי בינה], ושחרו אותו שיכתוב פתקא ויבקש מהגנדר סיבת רוע הגזירה, איזה חטא או פשע, ומה חרי האף הגדול, על מה עשה ה' ככה לנו.

וכן עשה הרב הגאון מקאליש נ"י, וכתב פתקא וביקש ממנו שיגלה סיבת הזעם לאחד משלושה אנשים יחידים סגולה, וכתב שמותיהם הטהורים על המכתב, והיה אחד מהם הרב הצדיק חריף עצום בקי בכל תלמודאי, מהו' זלמן בהר"ן נ"י, ומסר הפתקא להגאון הנעדר.

בחלום הלילה קודם עלות השחר, נראה [הגאון רבי זונדל מסלנט] בחלום להרב הצדיק מהו' זלמן נ"י [מבלי שידע מכל מעשה הפתקא], ואמר לו בזה הלשון:

'לא ידעתי על מה אתם מרעישין העולם, הלא לכם לדעת כי בעת ביאת משיח צדקנו ככה ראוי ונכון להיות, ותדע נאמנה, כי היא אתחלתא דגאולה'.

וכך ידוע גם שהתבטאו רבים מגדולי ישראל שהפריחה הגדולה בארץ ישראל והאפשרות לכל יהודי לעלות לארץ ישראל, הינה בזכותם של קדושי השואה, וכפי שכתב כבר בזמנו, שלוש שנים לאחר השואה, המשגיח הגרא"א דסלר זצ"ל, ב'מכתב מאליהו' (ח"ג עמוד 350 - דכ"ו סב"ל ג"כ ד'השקפתנו' ח"ג עמוד 28. וס' מנחם קדונו נכתנו כ"ז טבת תש"ס - שזעייס אחרי 'שאומונת אמונו לנסם את יסלאל בלמנת הקדש' כלשוננו):

'בתוך אותו ים השנאה [של אומות העולם נגדנו], מתוך כל זה דוקא נולד ההיפך, שהם בעצמם יאמרו לבסס את ישראל באדמת הקדש, האם כך הוא מהלך העולם? האם זהו דרך הטבע? .. האם אין בכך קרבנותינו למליונים לעשות רושם ולהביא לידי שינוי? כל האומר מקרה הוא הלא כופר הוא, אבל אנחנו נאמין בבירור כי מאת ה' היתה זאת...'

סיפר המגיד הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: אני זוכר, לאחר המלחמה התאספנו כמה אודים מוצלים מאש, במינכן. ישבנו עם הרבי מקלויזנבורג זצ"ל, שבנוסף לסבלו האישי, ולחורבן הגדול, וחורבן עדתו - שיכל אשה ואחד עשר ילדים.

בבכיות נוראות חכיר דברי המדרש (מלך תהלים ט) על הפסוק 'יענך ה' ביום צרה'. משל לאב ובן שהיו מהלכין בדרך, נתיגע הבן ואמר לאביו: אבא, מתי כבר נגיע לעיר? אמר לו האב: בני סימן זה יהיה בידך, אם ראתי בית הקברות לפניך, דע כי העיר קרובה. כך אמר הקב"ה לישראל, בני, אם ראתם שהצרות מכסות אתכם - באותה שעה אתם נגאלים, שנאמר יענך ה' ביום צרה'.

וזעק במר לבו: רבונו של עולם, כמה, כמה בתי קברות אנו צריכים - אפרם של קדושים נצרך? האין די?!

מעניי הפרשה (א)

קיום מצות 'וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל' - בבארה של מרים

יבטלוהו בניו, ומשולש חתן על פלה ישיש עליה אלהיה' - **שנשוואי אשה מקביל לכבוש ארץ ישראל**, וממילא גם הנושא אשה הוא בבחינת "כבוש ארץ ישראל" שזוהי שנופתחים לו הי"ב שערים הג"ל, וכפי שממשיך הזהר:

ועל דא אתערו חבראי, כל השריו בלא אשה, שריו בלא טובה, בלא שמחה, בלא ברכה, בלא שלום, בלא עזרה, בלא פכרה, בלא תורה, בלא חכמה, בלא חיים, בלא רצון, בלא עשר, בלא כבוד.

באר מרים - בבחינת ארץ ישראל

עוד מבאר בדברי האר"ל (תפמט האר"ל פמלדג כ, א): **ששסלע ובאר מרים - בבחינת ארץ ישראל**, ולכן כתוב (כ"ג, ו) "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן ענו לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ..." - שמכיון שהם לא עשו קדוש ה' בסלע ובאר מרים שהם בבחינת ארץ ישראל - לכן לא זכו להכנס ולעשות קדוש ה' **בארץ ישראל** - מדה כנגד מדה.

עלה בדינו, ש'באר מרים' - בבחינת ביהמ"ק, ובבחינת ירושלים, ובבחינת ארץ ישראל.

ובבאמת, שששששש - ארץ ישראל, וירושלים, וביהמ"ק - אהד הם:

ארץ ישראל וירושלים - "כל ארץ ישראל בכלל ירושלים" (זכר וזלף דף ק"ד).

ירושלים וביהמ"ק - "דירושלים ובי מקדשא פלא תדא" (זכר מקדש שכי האשים דף פ"ה, א).

ארץ ישראל וביהמ"ק - "בית המקדש הוא הפרי והמח הפנימי של ארץ ישראל" (כמ"ד ואלו דברים, משל"מ, עמוד תמ"ו). ואמר (שמות כ"ג, ב): "ואתן לך ארץ חמדה - למה נקראת חמדה? שביהמ"ק נתון בתוכה".

ושרש השרשים של כל אלו - הלא היא השכינה הקדושה שהיא נשמתם, והינו, שששששש - ארץ ישראל, וירושלים, והמקדש - גופא דשכינתא ממש' (כמ"ד ואלו דברים, כ"ג, א) - בלאשית כה, יג. ובששששש מקומות. ירושלים - ש"ס, ג, ט. המקדש - שמוט כו, ל).

מעשה מבאר מה שראינו בתחלת המאמר ממדרש תנחומא (קולאים, ז): **שבאר מרים ונטיעותיה** - מקביל ל**ארץ ישראל ונטיעותיה**, והוא מבאר עפ"י הג"ל, **שבאר מרים בבחינת ארץ ישראל**, ולכן כמו שנטיעת אילנות **בארץ ישראל** היא מצות עשה, וכמו שלמדו חז"ל (ויקרא כ"ג, א) מהכתוב (ויקרא י"ג, כג): "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" - כך נטיעת אילנות **במי בארה של מרים** היא מצות עשה.

ובגאולה מהו אומר? - "ישששש מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח פתבצלת" [ארץ ישראל שהיא קבדבר שממה בגלות - תשיש ותצמיח פרחים בגאולה], ועי"ו "המה יראו כבוד ה' הדר אליהנו" - **השראת השכינה** (שענינו ליה, טו, טז) תנחומא דברים א.

ולכן "איו לך עץ מגלה [גלי השראת השכינה הנקראת 'עץ הזמין' (והיה פתוח כלה, א) מזה, שצאמר (ויקרא ל, ח): 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופרכם תשאו לעמי ישראל' (סנהדרין כה, א; ועני גליון 19 פמלדג 'בגאולה ה' ללחית האמים".

ג' פעמים הופיעה באר מרים - כנגד ג' בהמ"ק

אהד (פענית ט, א).

מבאר, ש'באר מרים' הופיעה שלש פעמים - בזכות מרים אהרן ומשה. וי"ל שהוא **כנגד ג' בתי המקדש**:

פעם ראשונה הבאר הופיעה בזכות מרים - כנגד ביהמ"ק הראשון.

פעם שניה הבאר הופיעה בזכות אהרן - כנגד ביהמ"ק השני. ואע"פ שאהרן גדול ממרים - אמנם בבחינת מסימות גם ביהמ"ק השני הנה גדול מביהמ"ק הראשון, וכמ"ש (כ"ג, ט): "גדול יהיה כבוד הבית הזה הצהרן מן הראשון".

פעם שלישית הבאר הופיעה בזכות משה - כנגד ביהמ"ק השלישי שצבנה ע"י משיח שהוא עצמו משה (כלומר, שנשמת משה מתגלגלת או מתעברת במשיח (כמ"ד ואלו דברים, עמוד תש"ל, דברים, משנה למלך, עמוד תע"ה) ויקראל עמוד כ"ז).

ותבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם: ולא הנה מים לעדה וגו' (פמלדג כ, א-ב). מכאן, שכל מ' שנה הנה להם הבאר בזכות מרים (ק"ש).

והנה אמרו (תנחומא קולאים ז):

וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל... כיון שישאר יצאו ממצרים והיו מהלכין במדבר, הוריד להם הקב"ה את המן, והגיו להם את השליו, והעלה להם את הבאר, והנה כל שבט ושבט עושה לו אמת המים ומכניס אצלו, והנה נוטע בו תאנים ורמונים... משנסתלק הבאר מה כתיב שם 'לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון'. כל כך למה? 'ומים אין לשותות'.

אמר לו הקב"ה למשה, אמר להם לישראל, כשתכנסו לארץ, אני מחזיר לכם את כל הטובה, שנאמר: כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים, ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון, ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה להם (דברים ח, א-ט).

רואים מכאן, שבאר מרים ונטיעותיה - מקביל ל**ארץ ישראל ונטיעותיה**, וצריך באור.

באר מרים - בבחינת בית המקדש

ונבא לבאר בס"ד: חז"ל אומרים (זכר אמר חג, א) ש'באר מרים' - זו **באר שם יצחק**.

והנה פתבו **הרמב"ן** (בבבבבב טו, כ) ו**הג"א** (שמואל ב, א; מגלה יא, א): היבא פתמט הג"א בבבבבב טו, כב. ועני גליון 19 פמלדג 'מעניי הפקדה': **ששששש הבארות של יצחק - בבחינת שלש בתי המקדש**.

וגם **ב'באר מרים** מצינו - **שהוא בבחינת בית המקדש**, וכמ"ש כ' האר"ל (אלולות ת"ס - שני האולות ז"ו):

'כי הנה פרית הבאר [=בארה של מרים, שמדבר עליה שם] - הוא בבחינת נקדת ציון'.

ו'נקדת ציון' היא קדש הקדשים, וכמ"ש (א זכר מקדש יזכר דף נה, ב):

בתצות הלילה נכנסת [השכינה] לתוך אותה נקדת ציון, מקום בית קדש הקדשים, רואה אותה שצנצנ, ונטמא מקום בית מושבה ומשתה, גועה ומצלת...

באר מרים - בבחינת ירושלים

עוד אמרו חז"ל (זכר מקדש תפמט דף סב, א): **שבאר מרים בבחינת ירושלים**, שהנה הזהר שם מבאר את הפסוקים של "באר מרים", וממשיך:

ובא ראה, שנים עשר שערים יש לבאר הקדושה הזו [באר מרים - שהיא הקרנה הקדושה שנקראת ירושלים]. ומאותם השערים יוצאות לעולם שמים עשרה מתנות עליונות: טובה ושמחה, ברכה ושלום, עזרה, פכרה, תורה, חכמה, חיים ורצון ועשר נכבוד. וכל שבט ושבט נק לו מתנה עליונה.

ושם הזהר ממשיך את היסוד המבאר בכתוב (שענינו ט, א) **כי יבעל בחור בתולה**

ותבאר שמרים ובארה - בבחינת בית המקדש, והנה אמרו במסכת מענית ט, א: ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל - אלו הן משה ואהרן ומרים. וג' מתנות טובות נתנו על ידם - ואלו הן באר ועני ומן. באר - בזכות מרים, עמוד עני - בזכות אהרן, מן - בזכות משה. מתה מרים - נסתלק הבאר שנאמר 'ותמת שם מרים', וכתוב בתרה 'ולא הנה מים לעדה', ותורה בזכות שניהן. מת אהרן - נסתלקו עניי כבוד.. חזרו שניהם בזכות משה. מת משה - נסתלקו בלן, שנאמר (ויקרא י"ח), ונאכחד את שלשת הרעים בנרח אהד, וכי בנרח אהד מתו, והלא מרים מתה בניסן, ואהרן באב, ומשה בארץ? - אלא מלמד שנתבטלו ג' מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו בלן בנרח

מעניני הפרשה (ב)

עלי באר ענו לה

את דרשתו [שהיא השכינה], ולעשות לו שם, כמו שצאמר (ספמאל ב ח) ויעש דוד שם. והשירה הזו אמר - כשצאה המעשה הזו של יעקב. ופרש ב'אור החמה' בשם רבי חיים ויטאל:

רבי אבא בא לפרש את המזמור 'שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויעניני' - שדוד אמרו על הצרה הגדולה שהיתה ליעקב בשעה שצננס ליצחק לקבל הברכות, וכן עוד מזמורים שאמר על מארעות הראשונים שפבר עברו, פננתו בנה הנה לגדל ולרומם את פת המלכות [השכינה] על ידי שמזכיר את הנסים שגששו על ידה לאבות ולצדיקים הראשונים, ומכח זה היא עולה ומתגברת על הקלפות [הסט"א]. וזהו גם פן הטעם שאנו מזכירים יציאת מצרים ושירת הים בכל יום... (ויסוד הדקלים נמלא בזהכ לך פ.ט).

א"כ רואים שע"י שמשבחים את השכינה על נפלאותיה - גורמים לה לעלות גבוה, באפן שהיא תשלט על הסט"א.

ולסכום: ישנם שלשה שלבים:

(6). זמירות - משבחים לשכינה על נפלאותיה.

(5). עליה - ע"י השכינה עולה ומתחברת לכסא הכבוד.

(4). שלטון - וע"י השכינה שולטת בסט"א.

בכדי שיתקיים "עלי באר" עד פסא הכבוד - צריך לקיים "ענו לה - שבחו לה".

עפ"י הסוד הנ"ל - יתבאר דברי חז"ל (זכר מלך ספא - 97 סב, א) בענין שירת הבאר - על הפסוק הנ"ל 'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה'.

א. זמירות] - 'כששבחו ישראל בתשובה, אזי אמרו שירה'.

ב. עליה] - 'העלו את הבאר העליונה [השכינה הנקראת 'באר' (ענו כמלמך הקודם)] - למעלה [=לכסא הכבוד].

ג. שלטון] - 'ואז נפרד הנפש מן העולם' [שהשכינה שעלתה עד פסא הכבוד - מנצחת את הסט"א].

זהו שכתוב (פמלך כא) 'אז ישיר ישראל וגו', עלי באר ענו לה - שעולה למעלה למעלה, ומתחברת האם המתחננה [השכינה] בעליונה [כסא הכבוד העליון] (וענו זכר וילך - 97 סב, א).

ומעתה מבארים דברי התרגום אונקלוס שפתחנו בו: "עלי באר ענו לה - סקי בירא שבחו לה". כלומר, בשביל שיתבאר [השכינה] - מעלה למעלה עד פסא הכבוד - תשבחו לה על הנפלאות שהיא עשתה לכם. וקמו שבאר רמ"ד וואלי (ספ):

גם בהיותה [הבאר] בסוד המלכות [השכינה], אשת חיל עטרת בעלה, שממנה כל ההשפעות - לפיכך צריך לשבחה בכל השבחים ולהעלותה בכל העליות, ברצון דכתיב: 'רבות בנות עשו חיל ואת עלית על פלנה'.

וזהו ענין אמרו בסמוך: 'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה' - שהיא הנמנה ממש אל עליה של המלכות [השכינה], ובאחרותא דלתמא אתער לעלא. ועל ידי שיר דוקא, כי הוא המעלה בכח הגבורות מספרא דשמאלא דאיהו ספרא דלניא. ומ"ש 'ענו לה' - היא הנמנה לכל ישראל שיענו לה כל השבחים הנזכרים בסמוך לצדף עליה.

באר מרבים - התרוממות ים - ע"י שמשבחים לה

ואכן מציינו ענין זה - שהשכינה עולה ע"י שירה וזמרה - בפסוקים הבאים בעלת ה' באר מרבים'.

וכמש"כ הרמק"ל (אנכות ממל' וגפ) עה"פ 'ותקח מרבים.. את התר בידה' (שמות-טו.ט):

"כי בכח השמחה השכינה עולה, וזהו תר דמרבים, והיא מרבים, והיא רם ים".

כלומר, שהשכינה [מלכות] הנקראת 'ים' [היא נקראת 'ים' - משום שהיא מקבלת את כוחה פאשר היא מתחברת לכסא הכבוד הנקרא 'מי' - משום שהיא נסתר ועמק, וכלם תמיהם עליו] (שולאים מי הוא. זכר לך-פ.ט, פ) - מתרוממת עד פסא הכבוד - ע"י שירת מרבים בתה.

דברי שבח לארץ ישראל - מעלים ובונים אותה

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה: באר חפרוה שרים פרוה נדיבי העם במחזק במשענתם וממדבר מתנה: וממתנה נחליאל ומנחליאל במות: ומבמות הגיא אשר בודה מאב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימן (פמלך כא, ח-ט) ותרגם אונקלוס: "עלי באר ענו לה - סקי בירא שבחו לה".

וצ"ב, שמאחר שהפרוש הוא שקוראים לבאר שתעלה - לכאורה צריך לתרגם "עלי באר - קראו אליה", וכיו"ב. ומה ענינו של "שבחו לה" לכאן?

כאשר השכינה עולה עד פסא הכבוד - אין הסט"א יכולה לה - ואז השכינה נבנית על תלה

ונבא לבאר בס"ד:

כתוב בענין ביהמ"ק השלישי - 'ורחבה ונסבה למעלה למעלה' (יחמאל מ.א.ו). ודרשו (פממא מ. י. ט): שלעוה"ב ורושלים תעלה לשמים - "עד שמגיעת לכסא הכבוד". ואז הקב"ה אומר לישראל: "אני ואתם נהלף בעולם, שנאמר: והתהלכתי בתוכם".

באר הדברים: כתוב (פמלך-ג.י. ט) 'זה לעמת זה עשה האלהים' (ועינו תגיה-טו.ט) - בין השכינה [משמחה של ירושלים] ובין הסט"א - נמצאים מתחת השבחה רקיעים, ולכן הסט"א יקלה לשלח ידה בירושלים.

ולכן המסקנה היא להעלות את השכינה למעלה - וכמש"כ הרמק"ל (אנכות ממל' פלשח לה, עמנו ח"ט):

ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאר כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה. (טו ז-ט).

ואח"כ שאל לו במה אדע כי אירשנה! כלומר באיזה זכות [יבשו את ארץ ישראל]? והשיבו 'קחה לי עגלה משלש וצו משלש וצו משלש ותר וגו'.

והענין הוא, ארץ ישראל היא סוד מלכות [השכינה], ועד שהמלכות עומדת עליה, שאז הקלפות אינם יכולים לה. זה היה פת הסרבו שהיה מעלה המלכות, כמ"ש בזהה פ' צו, ולכך בזכות הקרבנות ישראל עומדים על אדמתם, לפי שגורמים עליה למלכות [השכינה] למעלה, ולארץ ישראל למטה.

ואז אין לאמות העולם שליטה על ארץ ישראל".

ועד היכן יש להעלות את השכינה בכדי שהסט"א לא תוכל לה? - עד פסא הכבוד אשר הוא למעלה משבחה רקיעים (תגיה יב-יג), אשר לשם אין הסט"א יכולה להגיע, וכמש"כ (פפלות ממל' ד"ד):

"הרי פסאף הרמת על פל ההרים, ואם תשובו אמות העולם לשלט עליו - הרי לא שלטו ודאי, לפי שהוא רם ונשא, מקום שאין מגיעים שם ידי אויבים קלל".

וזהו שאמרו (זכר מלך-ט.ט):

"עתידה ירושלים [=השכינה] להתקרב עד פסא הכבוד של המלך, ואז [תקום] ביום שהוא יהנה ה' אהד ושמו אהד' [מבלי הסט"א, כי כשהשכינה למעלה מהסט"א - היא שולטת ומכילה אותה].

ומעתה מבאר מה שאמרו בתנחומא, שבימות המשיח השכינה תעלה עד פסא הכבוד, ואז הקב"ה אומר לישראל: מעתה אין בעולם אלא 'אני ואתם', כי השכינה שעלתה גבוה - כלתה את הגויים [כמו שמרמזים לנה בקרבנות שמיני עפרת].

דברי שבח לשכינה על נפלאותיה - מעלים אותה מעלה מעלה

נתבאר שע"י שהשכינה עולה עד פסא הכבוד העליון - אין הסט"א יכולה להלחם בה, וההפך הוא הנכון - השכינה מנצחת את הסט"א, ואז השכינה נבנית על תלה. ועליו יש לבאר מה היא הפעלה שמעוררת את השכינה לעלות עד פסא הכבוד? והנה לעיל נתבאר בדברי הרמק"ל - שהשכינה עולה ע"י פעלת הקרבנות. ואמנם יש לנה עוד פעלה חשובה, והיא השירה לשכינה על נפלאותיה. וקמו שאמרו חז"ל (זכר פוללות קמב, ב):

אמר רבי אבא, בא ראה, שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויעניני. כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא, והכל כדי להתקין

שבח הארץ על נפלאותיה - מקדמת גאלתה

'מקום מקדשנו' - ונשם יהנה מקום השכינה וגופה המקדש [התפשטותו ארץ ישראל], משום שהשכינה תעלה למקום פסא הכבוד (ע"ש כמל"ח).

וקדם שמטל עלינו לשבח את השכינה - כך מטל עלינו לשבח את גופה ארץ ישראל על טובותיה ונפלאותיה, והתקדמות גאלתה נגד עינינו - בכדי שיתרבה לבה, ובכח זה היא תוכל לעלות ולהתקדם בנפלאותיה עד פסא הכבוד, וננקה לגאלה השלמה.

מפל מה שנתבאר במאמרנו בענין השכינה - שבכדי להעלות אותה לכסא הכבוד, צריך לשבח אותה - נלמד גם לארץ ישראל גוף השכינה - שגם היא צריכה לעלות לכסא הכבוד העליון, וכמש"כ (יחמאל-ט.ט): 'פסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו'. 'פסא כבוד מרום מראשון' - שכסא הכבוד העליון מרום מעל ראש מרפכת הקדשה.

מעניני הפרשה (ג)

חטא מי מריבה – חסרון שבת לארץ ישראל

אך מפנין ש'משה הוציא שפע מהשכינה - בכפייה דרף הכאה, ולא מרצון דרף שובח ופיוס - לכן (6). בתחלה יצאו טפין טפין, וגם אח"כ ש'יצאו מים רבים - הם היו מים מ'שפע נמוך, ולא מ'שפע גבוה כפי ש'היתה מוציאה אם היה משבח אותה (ענין חמט הגר"א פמק"ר-כ"ט). (5) וגם ש'משה זענש ולא נכנס לארץ ישראל.

התקון לחטא מי מריבה – שירת הבאר

והנה התקון לחטא מי מריבה נאמר בפסוק 'אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה' (פמק"ר-כ"ט). 'סקי בירא שבחו לה' (אוקל"ט). ואח"ל 'ו"מ חמט-סב, (6): 'ק'ש'בו ישראל בתשובה, אזי אמרו שירה, והעלו את הבאר העליונה [=השכינה הנקראת 'באר'] - למעלה [=לכסא הכבוד]. (ענין פמק"ר פמק"ר סאזס).

כלומר, ש'מעשה התשובה על כך ש'ישירא הקציפו על מי מריבה - הוא ש'שוררו ושבחו את הבאר - ש'כנגד השכינה, וע"י השבחים ש'מחו את השכינה, ומתוך השמחה - השכינה התרוממה ועלתה עד פסא הכבוד, ונהו התקון לחטא מי מריבה, ש'מפאן נאילך הבאר הוציאה מים מתוך השמחה והרוממות, וכמו ש'אמרו (פוסק"ט סכ"פ פ"ג):

'לשיאי ישראל כאין וסוכבין אותה [את הבאר] במקלותיהן, ואמרים עליה את השירה 'עלי באר ענו לה - עלי באר', והמים מבעבעין ועולין כעמוד למעלה'.

תקון לחטא מי מריבה – גנינת 'באר מרים' בכנרת –

עלית 'באר מרים' - בכח 'כנרת דוד'

תקון נוסף לחטא מי מריבה, הוא מה ש'באר מרים נגנזה בכנרת (שבת לה, א; יושלמי כותובת יב, ג; ויקל רבה כב, ז). דהנה תנ"ל (זכר שלח-ט"ה, ט) באר את ענין הכנרת:

"וכנרת נקראת על שמה [=ש'השכינה]. ועל זה כנרת תלוי מעל מטת דוד, ומננו מאליו למלך הקדוש העליון, ולכן גננו עולים עד הרקיע, ומתקיע עד הכסא'.

כלומר, הכנרת היא בחינת "כנרת דוד" ש'משבח לשכינה, ומפח זמירותיו הוא מעלה אותה עד פסא הכבוד. ולכן באר מרים נגנזה בכנרת - כדי ש'באר מרים' תהיה תמיד במחצתו של 'כנרת דוד', א'שר מ'זכר אליה דברי ש'בח ופיוס - עד ש'היא עולה לכסא הכבוד בב"א.

ונדבר ה' אל משה לאמר: קח את המשח והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם... ויזם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם (פמק"ר כ, ז-יא).

ונבא לבאר ענין חטא מי מריבה:

הנה יש שני שיטות איך לגרם לאדם לתת דבר:

(6). דרף רוממות - לשבחו ולרומם רוחו עד שמתוך התרחבות לבו הוא משפיע טוב. ומפנין שהוא נותן בשמחה, הוא נותן ב'שפע רב. (5). דרף הכנעה - להלחין וליטר אותו, עד שהוא נכנע ומסכים לתת. אך מפנין שהוא נותן בכפייה, הוא נותן בצמצום.

ונה ענין הכאת הסלע במקום הדבור, וכמו ש'אמרו תנ"ל (זכר שלח דף רעט, ט):

"פתח רועה הנאמן [=משה רבנו] ואמר... סלע שלי [=השכינה ש'כנגדה הסלע ובאר מרים. והיא סלע של משה - פי משה בעלה של השכינה] - היא בת המלך [בתו של המלך], בשבילה נאמר 'ודברתם אל הסלע' - בדבור ופיוס, כמו ש'ראוי ל[בת המלך. ומשום שהייתי בה, לקיתי עליה, ונגזר עלינו מות. שמי ש'מקרב למלכה - ח"ב מיתה. כל ש'כן למי ש'מקרה את בת המלך' (ע"ט).

כלומר, שאם משה היה מדבר לשכינה ולבאר מרים [שהיא בחינת השכינה. ענין מאמר א'] דברי ש'בח ופיוס - היא היתה משפיעה מים מתוך שמחה ורחב לב, וכמ"כ (ספ"ט-ס"ט, ל"א)

"ונאגדלנו בתודה - פי כ'שם שאין דבר המרחיב לבו של אדם למטה כמו השבח והתודה - כך ממש דברי ש'בח והתודה שיאמרו גאולי ה' אל השכינה הקדושה, הן הנה ש'ירחיבו את לבם ויעשוהו כר נרחב בכללות אורחותיה" (רמ"ד וואלי ט"ז, וענין זכר שלח-מ, ט).

ולכן תקנו ג' ברכות הראשונות בשמו"ע שהם ש'בח ופיוס (ל, א). ולכן תקנו פסוקי דזמרה קדם התפלה (זכר שלח-דף ט"ה, ט) וק"מ - כדי ש'השכינה תשפיע מתוך שמחה ורוממות. וכן"ל.

ועכשו ש'משה הכה אותה במטה, היא אמנם נתנה מים - "מפנין ש'משה איהו בעלה דמטרוניתא, והיא צריכה כפיכול לעשות את רצונו על כל פנים [בבחינת 'צדיק גיור והקב"ה מקיים'] - לפיכך נתעוררה להשפיע אפילו על ידי ההכאה" (ומד"ו פמק"ר כ, ז).

'אבן מאסו הבונים' - ע"י האבות ומשה * היתה לראש פנה' - ע"י דוד

אמנם 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה' - ע"י דוד המלך. והגנו, ש'דוד המלך ראה, ש'הנחש הפרוד על עקבה הוא רק לזמן קצוב - כל עוד ש'השכינה נמצאת במחית המדרגות, אבל לא נהו מקומה האמתי, אלא מקומה האמתי הוא העלונה לראש פנה - לכסא הכבוד - א'שר שם אין שום אחיזה לנחש, ולכן דוד המלך השקיע בה את כל חביבותו, וכמו ש'אמרו בזהר פרשת נח (דף ע"ט עמוד א):

"פתח רבי יהודה ואמר (פלאשית כח) 'והאבן הזאת אשר ש'מתי מצבה היתה בית אלהים' - זוהי אבן השתייה ש'משם נשתל העולם ועליה נבנה בית המקדש. ש'כל ארץ ישראל התקפלה תחתיו, ואותה אבן תחתיו היתה. פתח ואמר: 'אני בצדק אענה פניך א'שבעה בהקריץ תמונתך' (ספ"ט יז) - דוד המלך, החביבות והדבקות שלו היתה באבן הזאת, ועליה אמר (ס"ט מיח) 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה'.

ומדוד המלך יוצא משיש בן דוד - ש'עליו הכתוב אומר (מק"ה לז) 'מי אתה הר הגדול לפני זרביבך למישר והוציא את האבן הראשה תשאות סן סן לה' ונרשו תנ"ל (פמק"ר סוף פולקוט):

'מי אתה הר הגדול' - זה משיש בן דוד. ולמה נקרא שמו הר הגדול. שהוא גדול מן האבות. 'והוציא את האבן הראשה - זו אבן של יעקב ש'נאמר וישפם יעקב בבקר ויקח את האבן וגו' (פלאשית כח, יח). [וזהו אבן השתייה. ענין זכר נח דף ע"ב הנ"ל]. והגנו, ש'משיש בן דוד - מעלה את האבן עד ש'תהיה 'האבן הראשה' - בראש כל המדרגות.

ולכן לאשר ש'משה הכה את הסלע, ולא פיסה בדברי ש'בח - היא עברה מיד לכנרת - כנרת דוד, להיות במחצתו ולהבנות על ידי נצימות זמירותיו, והוא קורא לה "עלי באר ענו לה - סקי בירא שבחו לה". ש'כלם זמירות דוד - השכינה באר מרים' עולה עד פסא הכבוד - עד ש'תעלה בשלמות לראש פנה בב"א.

נתבאר במאמרינו, ש'התקון לחטא הכאת הסלע ובאר מרים ע"י משה - הוא ש'באר מרים' נגנזה בכנרת - כדי ש'תהיה תמיד במחצתו של 'כנרת דוד', א'שר מדבר אליה דברי ש'בח ופיוס - עד ש'היא עולה לכסא הכבוד בב"א. ונהו ש'אמר הפתוח 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה' (ספ"ט יח, כב), ונרשו תנ"ל (פמק"ר זכר, פסוק ס"ט, דף מיח, ט):

אבן מאסו הבונים - שהם אברהם ויצחק, ש'נאמר בה לאדם 'הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב', ש'היו יודעים ש'היה עתיד ללקות מהנחש, ומשום זה נאמר בה אבן מאסו הבונים.

נאמרו (פמק"ר זכר, פסוק ו' מספוקים תמונים, דף קמ"ה, ט): .. אבן השתייה, ש'ממנה השפת העולם.. וזו המלכות [=השכינה] הקדושה ש'נאמר בה אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. מי הבונים? אלו אותם בעלי המשנה שבונים את הבנינים של העולם ופוסקים הלכות, ש'מאסו בה בגלות, נאמר בה היתה לראש פנה'.

כלומר, האבות ומשה בכללם, היה בהם חסרון דק בחביבות של ה"אבן" - הלא היא 'אבן השתייה' - השכינה וגופה ארץ ישראל. בגלל ש'הנחש פרוץ בעקבה. וקבוצת השקבות הם אלו ש'בנו את האבן, הם אלו ש'גדלו את האבן, ואברהם גדל אותה כבת עד ש'נקראה בתו. וכמו ש'אמרו (זכר - קע"א מקינא - פי שלח דף רעט, ט):

פתח [אלהה הנביא לדרש במעלת משה רבנו] ואמר, רועה הנאמן [משה רבנו] - הפלה הו' שלף [השכינה פתו של משה, ש'הרי משה נקרא "בעל השכינה", וכמ"כ "משה איש האלהים"] - נתן אותה הקדוש פרוץ הוא לאברהם לגדלה אליו [שאברהם אבינו גדל את השכינה - ע"י שמירת התורה בכלל, ובפרט ע"י מדת הקסד שנתמיד בה אברהם]. ומשום שהוא ש'מר אותה - נקראה בתו, זהו ש'פתוב 'בת היתה לו לאברהם ובכל שמה'.

אבל היה חסרון בחביבות פלפיה, בגלל נקדה זו ש'הנחש פרוץ בעקבה. ומהשעם הנה משה מאס בסלע העלונה לכסא הכבוד ע"י דברי ש'בח, וכפה עליה לתת מים ע"י הכאה - כדרך ש'מתנהגים לעבד ש'מפים אותו (זכר שלח רעט).